

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

Сментина Н. В.

“ ___ ” _____ 2017 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: «Економічне обґрунтування розширення сфери діяльності
підприємства, на прикладі ПП «ВКФ «Приватморепродукт»»

Виконавець

студентка ФЕУП

Розенберг Валентина

Олександрівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Ковальов Анатолій Іванович

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Підприємства: сутність та види.....	6
1.2 Проект, як основний інструмент розширення діяльності підприємств....	14
1.3 Особливості підприємницької діяльності у сфері орендних послуг.....	22
РОЗДІЛ 2. РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПП «ВКФ «ПРИВАТМОРЕПРОДУКТ»	
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	33
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства.....	35
2.3 Аналіз кон'юнктури ринку у сегменті оренди складської нерухомості..	48
2.4 Економічне обґрунтування доцільності освоєння нового напрямку діяльності.....	57
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «ВКФ «ПРИВАТМОРЕПРОДУКТ»	
3.1 Зміст інвестиційного та операційного планів проекту.....	63
3.2 Розрахунок та аналіз показників ефективності проекту розширення сфери діяльності.....	72
3.3 Аналіз ризиків реалізації проекту та можливість їх зменшення.....	80
ВИСНОВКИ.....	86
Список використаних джерел.....	90
Додатки.....	97

ВСТУП

Актуальність теми. Головним питанням управління розвитком підприємства є рівновага між змінами і стабільністю. Для реального розвитку комерційної організації найважливіше значення має швидкість змін. Вона суб'єктивно визначається керівництвом самостійно або за допомогою консультантів-експертів. Основним в управлінні розвитком виступає вміння бачити стан мети діяльності організації в динаміці.

Поряд із вибором напрямку розвитку сьогодні найважливішого значення набуває вміння підприємств пристосовуватися до технологічних, кон'юнктурних та інших змін. При цьому підприємство може вибрати один із чотирьох варіантів поведінки: пасивне очікування; активне очікування, тобто готовність кваліфіковано (ефективно) зустріти зміни; підготовка до змін та стимулювання бажаних змін. Найкращий варіант полягає у попередженні змін та стимулюванні їх за допомогою інновацій.

Таким чином, у змінюваному світі підприємству, щоб гнучко та вчасно реагувати, зберігаючи при цьому свій курс, не обійтися без технологічного, економічного і соціального прогнозування. Найбільш доцільним напрямком розвитку підприємств є розширення діяльності за рахунок освоєння нових продуктів.

Завдяки розширенню можливо досягти: консолідації інвестиційних ресурсів; зниження ризиків невизначеності зовнішнього середовища; запобігання кризи в діяльності підприємства; зниження трансакційних витрат, що в кінцевому результаті сприяє ефективності діяльності підприємств. Важливість даних напрямків для підвищення ефективності підприємницької діяльності робить тему дослідження актуальною.

Вивченням питань розвитку підприємств, у тому числі за рахунок розширення їхньої діяльності, у різні часи займалась велика кількість

вчених, насамперед, А. Томпсон, В.П. Разінкова С.В. Мочерний, О.Г. Янковий, В.А. Карпов, О.М. Бородіна, О.В. Зоренко.

Проте процеси розширення підприємницької діяльності мають певні особливості для кожної окремої галузі. Зокрема, значна кількість підприємств які займалися здачею у оренду складських приміщень наразі стикаються зі зменшенням попиту та зниженням орендних ставок. Отже, означеним підприємствам потрібно освоювати нові напрями діяльності, виходячи із наявних можливостей.

Об'єктом дослідження виступають процеси обґрунтування проектів розширення сфери діяльності за рахунок виробництва нових продуктів.

Предметом дослідження є методи, які спрямованні на обґрунтування напрямків розширення діяльності підприємства, на прикладі ПП «ВКФ «Приватморепродукт».

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні шляхів здійснення розширення діяльності підприємства з метою підвищення ефективності його функціонування та зниження рівня підприємницьких ризиків.

Завданнями дипломної роботи є:

- Розглянути теоретичні питання щодо предмету дослідження;
- Провести аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства;
- Дослідити кон'юнктуру ринку складської нерухомості;
- Оптимізувати використання складських приміщень які є в наявності у підприємства;
- Оцінити доцільність розширення діяльності підприємства в сегменті виробництва заморожених рибних напівфабрикатів;
- Обґрунтувати основні параметри проекту розширення діяльності.
- Розрахувати критерії ефективності проекту.
- Визначити проектні ризики та шляхи їхньої мінімізації.

Методи дослідження. Як методи дослідження нами були обрані горизонтальний і порівняльний аналіз на базі фінансової звітності ПП «ВКФ «Приватморепродукт». Використано методи аналізу й синтезу, угруповань і інші статистичні методи. Розрахунки проекту відкриття цеху з виробництва рибних напівфабрикатів провадилися з використанням програмних продуктів «Project Expert» і «Exel».

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти, літературні джерела, наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних вчених, Інтернет – сайти, дані бухгалтерського, управлінського й аналітичного обліку ПП «ВКФ «Приватморепродукт». Застосовано матеріали маркетингових досліджень (з відкритого доступу), які проведені консалтинговими фірмами.

Публікації та апробація результатів дослідження.

Розенберг В.О. Особливості кон'юнктури ринку у сегменті оренди складської нерухомості// А.І. Ковальов, В.О. Розенберг/ Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. – №10(251) за 2017 р.

ВИСНОВКИ

1. Приватне підприємство «Виробничо-комерційна фірма «Приватморепродукт» було створено у 1996р., шляхом відокремлення структурного підрозділу від рибпромислової компанії «Антарктика» у 1996р. Підприємство займається наданням складських приміщень у оренду. Виробничі потужності підприємства знаходяться у м.Чорноморськ, с.Бурлача Балка.
2. Показники фінансової стійкості хоча і перевищують мінімальні показники (критичні), але у 2016р. у порівнянні з попереднім роком мали тенденцію до зменшення. Проте підприємство здатне не тільки сплатити короткострокові зобов'язання, але й має фінансові ресурси для розширення діяльності і здійснення інвестицій.
3. Розрахунок коефіцієнта поточної ліквідності показав, що досліджуване підприємство у 2015 році мало цей показник нижче рівня нормативного значення і подальше його збільшення в 2015 році, що свідчить про недостатність обігових активів для задоволення поточних зобов'язань. Аналіз коефіцієнта швидкої ліквідності показав його зменшення з 0,81 до 0,61 (при нормативному значенні 0,7-0,8), що не дає можливість погашення підприємству короткострокових зобов'язань поточними активами за відрахуванням запасів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2016 році впав нижче рівня нормативного значення, що свідчить про ускладнення погашення поточних зобов'язань.
4. Фінансові результати підприємства за 2015 та 2016 роки свідчать, що ПП «ВКФ «Приватморепродукт» не є прибутковим, а навпаки, являється збитковим підприємством, тому що витрати підприємства більші ніж доходи. Така ситуація обумовлена тим фактом, що підприємством впроваджено комплексну програму щодо скорочення витрат на енергію і

застосовуються матеріали та технології щодо підвищення енергоефективності.

5. Ринок складських приміщень як в Україні в цілому, так і в Одеській області, знаходиться на стадії помірному розвитку. У 2016 році загальна пропозиція на ринку склала 1788 тис. м. кв. складських приміщень. Серед них близько 300 тис. кв. м спеціалізованих холодильних і морозильних, а також хімічних і фармацевтичних складських приміщень. Поступово традиційні склади втрачають свою актуальність. Перелік послуг, що надається логістичними центрами, постійно збільшується, а з конкуренцією відповідно зростає їх якість.
6. Попит на оренду складської нерухомості поступово зростає. За підсумками 2016 року було орендовано на 6% більше складських приміщень, ніж у 2015 році. В той самий час вакантність протягом року знизилася з 14% на кінець 2015 – до 11% на кінець 2016 року.
7. В цілому по регіонам України спостерігається зростання введення у дію об'єктів складської нерухомості, особливо у транзитних містах, таких як Одеса, Харків і Львів. Сьогодні найбільш активно розвиваються території навколо м.Одеси у напрямку Києва та Миколаївському напрямку, що обумовлено наявністю вільних земель під будівництво логістичних та складських центрів, формуванням відповідної інфраструктури.
8. Обмеженість фінансових ресурсів та виробничих потужностей щодо розвитку підприємства і надання більш широкого спектру послуг для орендарів змушує розробляти проект щодо диверсифікації діяльності підприємства. Вбачається за доцільне провести аналіз створення виробничої лінії з виробництва рибних напівфабрикатів – фарш, котлети, нагетси та інші вироби. Проект з розширення діяльності ПП «ВКФ «Приватморепродукт» передбачає створення комплексу з переробки на

напівфабрикати та зберігання замороженої рибної продукції, що відповідає сучасним міжнародним стандартам. Його головна мета - якісне зберігання продуктів харчування в різних температурних діапазонах: від -18 до -25°C; від -2 до -10°C; від 0 до +10°C, що гарантує свіжість і збереження продукції.

9. Загальні вартість початкових витрат для реалізації проекту з розширення діяльності становитиме 2695 тис. грн, з яких витрати на придбання необхідного обладнання для організації нового виду діяльності складуть 2600 тис. грн., витрати на ремонт приміщень, рекламу, придбання необхідного інвентаря тощо сягнуть 95 тис. грн. Цех з виробництва замороженої плодоовочевої продукції планується розташувати у приміщенні загальною площею 240 кв. м., яке знаходиться в управлінні ПП «ВКФ «Приватморепродукт». Наразі означене приміщення використовується для зберігання та підготовки до реалізації продуктів харчування. Приміщення повністю оснащено усіма необхідними інженерними комунікаціями (електроенергія, каналізація, тепло). Для реалізації проекту планується отримати позику в ПуАТ «Акордбанк». Умови позики наступні: сума позики – 2,5 млн. грн., термін – 12 місяців, відсоткова ставка – 33%, відстрочка 1-го платежу – 2 місяці.
10. Сукупна сума поточних витрат на місяць складе 180,1 тис. грн., з яких 108,6 тис. пов'язано з оплатою праці співробітників, на амортизацію припадає 45 тис. грн, витрати на оплату комунальних послуг – електрика, водопостачання та водовідведення – 10 тис. грн. Штат підрозділу становитиме 11 осіб, а сукупні витрати підприємства на оплату праці становитимуть 108600 грн. на місяць.
11. Сукупний обсяг продажу продукції цеху становитиме 747 тис. грн. на місяць (8964,0 тис. грн. на рік). Відповідно до проведеного дослідження ринку серед споживачів найбільшим попитом будуть користуватися котлети та рибні нагетси. Їх питома вага у загальній реалізації у

вартісному виразі становитиме 24% та 22,5% відповідно. На кінець життєвого циклу проекту баланс кеш-фло досягне значення 5744 тис. грн., що підтверджує ефективність проекту розширення діяльності ПП «ВКФ «Приватморепродукт».

12. План з прибутків від реалізації проекту показав, що у 1-2 кварталах він буде або від'ємним, або знаходиться на низькому рівні. Але вже в 3 кварталі 2018 р. він перебивається підвищеними надходженнями і чистий прибуток складатиме понад 207 тис. грн. При тому, що проект не передбачає поступового збільшення обсягів реалізації продукції. Максимальної позначки (1373 тис. грн.) значення чистого прибутку досягне в 2019 році.
13. Значення показників рентабельності по валовому, операційному і чистому прибутку знаходяться на рівні 15 – 45 %, що є високим показником для інвестиційних проектів.
14. Чистий приведений дохід позитивний і становить 2232 тис. грн., що свідчить про можливість збільшення капіталу підприємства і його ринкової вартості. Термін окупності проекту становить 29 місяців. Значний термін окупності безпосередньо пов'язаний з великими стартовими витратами на придбання обладнання. Величина NPV свідчить про привабливість проекту для інвесторів становить 1,81. Значення IRR становить значення 74,78 %, що набагато перевищує ставку дисконтування, і свідчить про високу надійність та прийнятний рівень ризику проекту.
15. Запас фінансової стійкості проекту, відповідно до проведених обчислень, складає 80 %, що свідчить про можливість реагування на різні ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз ринку напівфабрикатів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.marketing.vc/>
2. Аналіз і розробка інвестиційних проектів: навчальний посібник / Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Білий М.М., Мозіль О.І. – Київ: Центр навчальної літератури, 2015. – 160с.
3. Аналіз ринкової кон'юнктури: навчальний посібник/ Горбаченко С.А., Андрейченко А.В., Карпов В.А. та ін.- О: ОНЕУ, 2014.- 345 с.
4. Балджи М.Д. Стратегічні напрямки впровадження інновацій на підприємствах харчової промисловості / М.Д. Балджи // Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф., 15 – 16 березня 2013 р. – Мукачево: Мукачівський державний університет, 2013. – С. 309 – 311.
5. . Бойко Т. Не только пельмени и вареники / Т. Бойко // Брутто. – 2015 р. - №1. – С.36-42
6. Борщевский П.П. Пищевая промышленность Украины: современные тенденции и перспективы развития / П.П. Борщевский, Н.П. Сычевский, В.Л. Троян // Экономика Украины. – 2013. – № 8. – С. 45–49.
7. Вишневецька О.В. Розвиток ринку продуктів харчування в Україні /О.В. Вишневецька // Економіка АПК. – 2012. - № 7. - С. 37-44.
8. Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проектів: навчальний посібник / Горбаченко С.А., Карпов В.А.- О: ОНЕУ ротапринт, 2013.- 241с.
9. Грабар І.Г. Система технологій і основи бізнес-планування: Навч. посіб. для студ. вищ. техн. навч. закл. / І.Г. Грабар, В.Є. Титаренко; Житомир. інж.-технол. ін-т. — Житомир, 2012. — 128 с.

10. Грибко О. В. Державне регулювання якості та обігу нових типів продовольчих товарів в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / О. В. Грибко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. — Х., 2011. — 19 с.
11. Гросул В. А. Конкурентоспроможність торговельного підприємства: сутність та критерії оцінки [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_3_1/54.pdf
12. Дайновський Ю.А. Товарна інноваційна політика: навч. посіб. / Ю.А. Дайновський; Львів. комерц. акад. — Л., 2008. — 312 с.
13. Данилович-Кропивницька М.Л. Особливості прийняття стратегічних управлінських рішень на вітчизняних підприємствах/ М.Л.Данилович-Кропивницька, Ж.В.Поплавська// Вісник Національного університету "Львівська політехніка".- 2013.- №2 (547).- 39с.
14. Денисенко М.П. Методи мінімізації ризиків за розробки інноваційних проектів / М.П. Денисенко, К.О. Чигирик // Пробл. науки . — 2015. — № 4. — С. 2-6.
15. Добрава Н.В. Проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємства // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матер. четвертої міжнарод. конф. 2015 р. - Одеса: Атлант, 2015. - С.29-30.
16. Донченко Л. В. Безопасность пищевой продукции. / Л.В. Донченко, В.Д. Надыкта. – М, 2014. – 525с.
17. Дорош О. І. Маркетингова стратегія у системі забезпечення конкурентоспроможності підприємства / О. І. Дорош // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка" . Пробл. економіки та упр. - 2011. - № 698. - С. 150-155.
18. Економіка і планування бізнесу. Наукове видання / В.Р.Кучеренко, А.І.Бутенко, А.В.Андрейченко та ін.; наукові керівники: д.е.н., проф.. Бутенко А.І. і д.е.н., проф. Кучеренко В.Р. – Одеса, 2004. – 458с.

19. Економічний аналіз: Навч. посібник /М.А.Болуха, В.З. Бучевський, М.І. Горбатов; за ред. Акад. НАНУ. проф. М.Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2014. — 540 с.
20. Єрмошенко М. М. Аналіз і оцінка інвестиційних проектів : Навч. посіб. / Єрмошенко М.М., Плужников І.О.; Нац. акад. упр. — [2-е вид.] — К., 2006. — 155 с.
21. Загородній А. Г. Торгівля. Маркетинг. Реклама: термінол. слов. / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, І. М. Комарницький; МОНМС України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л., 2015. - 311 с.
22. Зозульов О.В. Ринкове позиціонування: з чого починається створення успішних брендів / О.В. Зозульов, Н.Л. Писаренко. - Київ: Знання-Прес, 2014.- 199 с.
23. Карпов В. А. Путеводитель начинающего предпринимателя : учебное пособие / В. А. Карпов, А. И. Ковалев, С. А. Синятинский та ін. — Одесса : Атлант, 2012. — 99 с.
24. Козій С.О. Перспективи розвитку ринку напівфабрикатів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://nubip.edu.ua/sites/default/.../zbirnik_konferenciyi_11_05_2017.pdf
25. Крисанов Д.Ф. Напрями і форми залучення іноземних інвестицій та інновацій підприємствами харчових галузей АПК України / Д.Ф. Крисанов // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій . — 2010. — N 33. — С. 112-115.
26. Кручек М. Проектування нового продукту і стратегії запуску нового виробництва / М. Кручек, З. Жебруцький // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка" . Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. — 2009. — N 657. — С. 144-150.
27. Михайлов В. Витамины из морозилки / В. Михайлов // Мир продуктов. — 2012, №9 (88). — С. 19-21.

28. Микитюк П.П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Моногр. / П.П. Микитюк ; Терноп. нац. екон. ун-т. — Т.: Екон. думка, 2016. — 295 с.
29. Минко Т. Оптимальная заморозка. О принципах правильной заморозки продуктов / Т. Минко // Food technology & equipment. – К: Рома-Принт, 2015. - №10, С.14-20.
30. Мостенська Т.Л. Ринок продовольчих товарів України: перспективи розвитку / Т.Л. Мостенська.// Наукові праці НУХТ – 2014. – №26– С.86–89.
31. Ніколаєнко С.М. Пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні / С.М. Ніколаєнко // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2013. — N 33. — С. 35-39.
32. Огляд ринку заморожених продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.avantazh-capital.com/index.php/ru/analitika/obzor-mirovogo-i-ukrainskogo-rynka-zamorozhennyhproduktov.html>
33. Осипов П.В. Интегральный производственный потенциал пищевой промышленности / П.В. Осипов. – Одесса : Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2014. – 289 с.
34. Офіційний веб – сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
35. Податковий кодекс України від 6 липня 2012 року N 5180-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
36. Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001. № 2408 – III (із змінами, внесеними згідно із Законом України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005. № 3164 - IV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/21-33>
37. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 06.09.2005, № 2809 – IV (із змінами станом на 31.05.2007, № 1104 - V).

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-19>
38. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991. № 1023 – XII (у редакції Закону № 3161 – IV від 01.12.2005.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/78-94>
39. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 06.09.2005, № 2809 – IV (із змінами станом на 31.05.2007, № 1104 - V) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/41-11>
40. Про стандарти, технічні регламенти та процедури відповідності: Закон України від 01.12.2005, № 3164 – IV, (із змінами станом на 15.01.2009, № 882 - VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/60-12>
41. Проблеми кон'юнктурних досліджень ринків товарів та послуг в Україні/ В.Р.Кучеренко, А.В.Андрейченко, Л.М. Гейко та ін.; під науковим керівництвом і редакцією д.е.н., професора В.Р.Кучеренка. – Одеса: Атлант, 2010. – 164с.
42. Покатаєва О. В. Економічна конкуренція у торгівлі: стан і перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vsunud/2009-6E/09povsip.htm>
43. П'ятницька Г. Нові підходи формування стратегії підприємства в умовах конкуренції /Г. П'ятницька // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- №11.- С. 136-140.
44. Разінкова В. П. Управління процесом розробки й освоєння виробництва нових продуктів: конспект лекцій / В. П. Разінкова ; Харк. нац. екон. ун-т. — Х., 2014. — 95 с.
45. Савельєв Є.В. Новітній маркетинг: навч. посіб. / Є. В. Савельєв (ред). - К.: Знання, 2008. - 420с.

46. Сердюк Т.В. Бізнес-план інвестиційного проекту: Навч. посіб. для студ. екон. спец. / Т.В. Сердюк; Вінниц. держ. техн. ун-т. — Вінниця, 2012. — 134 с.
47. Скибінський С. В. Сегментування ринку в інвестиційних проектах / Скибінський С.В., Скибінський О.С. — Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2007. — 135 с.
48. Сокирник І.В. Впровадження стратегічних змін на різних стадіях життєвого циклу підприємства/ І.В.Сокирник, О.Ю.Зав`ялова// Вісник Хмельницького національного університету.Економічні науки.- 2006.- №4,Т.1.- С. 123-131.
49. Стратегия «голубого океана». Как найти или создать рынок, свободный от других игроков/ В. Чан Ким, Рене Моборн; пер с англ. И.Ющенко. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. — 304 с.
50. Сучасні проблеми товарознавства: Зб. наук. пр. / Київ. нац. торг.-екон. ун-т / Ред.: Н.Я. Орлова. — К., 2013. — 209 с.
51. Тарасюк Г.М. Бізнес-план: розробка, обґрунтування та аналіз: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Г.М. Тарасюк; Житомир. держ. технол. ун-т. — Житомир, 2006. — 419 с.
52. Ткачев А. Высокое качество – «визитная карточка» бренда / А. Ткачев // Брутто. – 2013. – №58. – С.28–32.
53. Товарознавство продовольчих товарів/ За ред. І.В. Сирахмана. – К., 2014. – 262 с.
54. Управління проектами в підприємницьких структурах: навчальний посібник / Кучеренко В.Р., Маркітан О.С., Горбаченко С.А. та ін.- О: Астропринт, 2013.- 268с.
55. Шимко О. В. Розвиток конкуренції у сфері торгівлі як необхідна умова ефективного функціонування споживчого ринку [Електроний ресурс]. Режим доступу:
www.nbuu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/En_oif/2012_9_3/64.pdf

56. Шубалий О.М. Методика порівняльної оцінки конкурентних переваг підприємств галузі ринку / Шубалий О.М. // Актуальні проблеми економіки - 2008.-№1.С. 70-77
57. Шубина Г. Рынок замороженных полуфабрикатов / Г. Шубина // Продукты & Ингредиенты. – 2016 г. – №8 (94). – С.14–17.
58. Шубина Г. Рынок полуфабрикатов: что делать / Г. Шубина // Продукты & Ингредиенты. – 2014 г. – №5 (69). – С.38-40.
59. Шугурова Т. Инновационный подход к производству натуральных полуфабрикатов / Т. Шугурова // Мясной бизнес. – 2013. – №4. – С.56–57.
60. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / О. Г. Янковий. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
61. Яскевич І.Л. Аналіз системи вибору методів оцінки економічної ефективності проектів / І.Л. Яскевич // НТІ . — 2006. - N 2. - С. 22-24.
62. Ястремська О.М. Створення нової продукції: організаційно-економічний та маркетинговий аспекти. / Ястремська О.М., Гіковата Н.К., Гіковатий В.М. — Х.: ХНЕУ, 2013. — 230 с.